

**ÓZBEKISTAN RESPUBLIKASI JOQARI BILIMLENDIRIW ILIM HÁM
INNOVACIYALAR MINISTRRLIGI**

BERDAQ ATÍNDAGÍ QARAQALPAQ MÁMLEKETLIK UNIVERSITETI

**KÁSIPLIK (DÓRETIWSHILIK) IMTIXANLAR DÁSTÚRI
HÁM BAHALAW KRITERIYASI**

“MILLIY SAZ-ÁSPABLAR ATQARIWSHILÍGÍ” PÁNI

**60211500-Saz-áspab atqariwshılıgı: milliy saz áspablar
tálim baǵdarı ushın**

Nókis - 2024 jıl

Dástúr Berdaq atındağı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti
Keńesiniń 2024-jıl _____ -sanlı májlis qararı menen tastıyqlanǵan.

Dúziwshiler:

S.Ayapov

Berdaq atındağı Qaraqalpaq mámleketlik
universiteti “Kórkem-óner” fakulteti
“Kórkem-óner” kafedra baslıǵı docent

N.Askarov

Berdaq atındağı Qaraqalpaq mámleketlik
universiteti “Kórkem-óner” fakulteti
“Kórkem-óner” kafedrası úlken oqıtıwshısı

Pikir bildiriwshiler:

Q. Záretdinov

Ózbekistan Respublikası Kórkem-
óner ǵayratkeri, professor

A.Erejepov

Nókis qalası 1-sanlı balalar muzıka
hám kórkem-óner mektebi direktori
Pedagogika ilimleri boyınsha falsafa
doktorı (PhD) docent

Kirisiw

60211500 – Saz-ásbap atqarıwshılıǵı: (milliy saz-ásbaplar) tálim baǵdarları boyınsha “Qanıǵelik”ten 1-dóretiwshilik imtihan programması hám de 2-dóretiwshilik pán “Muzıka ádebiyatı hám teoriiyası” pánleri boyınsha dúzilgen bul programma abituriyentlerdiń ámeliy-teoriyalıq kónlikpe hám ilmiy tájriybelerin anıqlaw ushin mólsherlengen. Bul tálim baǵdarı boyınsha hújjet tapsırǵan abituriyentler muzikalıq dóretpе atqarıwı hám basqa ámeliy tapsırmalar boyınsha jumıs atqaradı. Atqarılatuǵın wazıypalar tastıyıqlanǵan kriteriya tiykarında bahalanadı.

Bul tálim baǵdarı boyınsha dóretiwshilik (kásiplik) imtihanlar tómendegi tártip boyınsha ótkeriledi:

- 1-dóretiwshilik imtihan “ Milliy saz-ásbaplar atqarıwshılıǵı” páni (ámeliy)
- 2-dóretiwshilik imtihan “ Muzıka ádebiyatı hám teoriiyası ” páni (awızsha)
 - a) “ Muzıka teoriiyası ”
 - b) “ Muzıka ádebiyatı ”

Milliy saz-ásbaplar atqarıwshılıǵı

1. “Milliy saz-ásbaplar atqarıwshılıǵı” páninen dóretiwshilik imtihan maqseti hám wazıypaları

60211500 - Saz-ásbap atqarıwshılıǵı: (milliy saz-ásbaplar) tálim baǵdarları boyınsha dóretiwshilik imtihan programması abituriyentlerdiń ámeliy atqarıwshılıq kónlikpe hám ilmiy tájriybelerin anıqlaw maqsetinde ótkeriledi.

Abituriyentlerdiń ulıwma tayarlıq dárejesi, qábileti, talantı, bilimi, dúnyaǵa kóz qarası hám aqıl-ziyrekligi esapqa alınǵan halda normativ dásturdı ózlestiriw ústinde jumıs alıp barıladı.

“Milliy saz-ásbap atqarıwshılıǵı” pánin ózlestiriwden kelip shıǵıp wazıypalar - abituriyentler hár túrli jónelislerde bilimlerge iye bolıwı ózleriniń atqarıw sheberligin kórsetiwlerinen ibarat bolıp esaplanadı. Ayrıqsha itibar professional dárejeli atqarıwshılıqtı tolıq jetilistiriwge, onı joqarı kórkem dárejede kórsetip beriwge qaratılıwı kerek. “Milliy saz-ásbap atqarıwshılıǵı” páni maydanınan abituriyent dáwir talabına qaray dúnyaǵa kózqarası keń bolǵan, yaǵnıy insaniyat mádeniyatı, tariyxı, rawajlanıw basqıshları atap aytqanda, ádebiyat hám kórkem óner tarawında tereń pikirlew menen birge, bilim hám kónlikpelerge iye bolıwı shárt.

Abituriyent bilimine qoyılatuǵın talaplar

60211500 - Saz-ásbap atqarıwshılıǵı: (milliy saz-ásbaplar) tálim baǵdarı boyınsha oqıwǵa kirip atırǵan abituriyentlerdi saralaw maqsetinde kiriw imtihanların talaplarına uyqas programmalaradı atqarıp beriwı názerde tutılǵan.

Abituriyent dóretiwshilik imtihan komissiyasına tómende kórsetilgen formadaǵı shıǵarmalaradı usınıwı kerek:

- 1 gruppa formadaǵı milliy shıǵarması ;
- 1 xalıq naǵnası;
- 1 kompozitorlar dóretpelerine tiyisli shıǵarması;

Shama menen atqariwshılıq programması tómendegilerden ibarat

1. Shashmaqam mushkilot, Farg'ona-Toshkent atqariwshılıq jollarınan yaki Xorezm shertim jollarınan turli shıǵarmalar. Maselen: Tasnif-Gardun, Tarje'-Gardun yoki Muxammes. Saqıllardan biri.
2. Shashmaqom ashula, Farg'ona-Toshkent maqom ashula jollarınan yaki Xorazm maqamlarınan aytım jollarınan turkum shıǵarmalar. Masalan: Saraxbor, Talqin, Nasr. Tani Maqam, Talqin, Naqsh, Savt yoki Mo'g'ulcha h.t.b.
3. Xalq qosıqları yaki kompozitorlar dóretiwshiligine tiykar muzikalıq shıǵarmalardan biri. Masalan: "Mushkiloti Dugoh", "Mushkiloti Segoh", "Surnay navosi", "Suray Irog'i", "Nasrullovi", "Navro'zi Ajam", "Ajam" ham onıń qosıqlarınan basqalar.

1. Milliy xalıq saz-áspablardan birin shertip atqarılutıǵın shıǵarmalar: Sıy perde, Mın tumen, Nalish, Bes perde, Muxalles biri.

2. Xalıq namaları yaki kompozitorlar dóretiwshiligine tiyisli muzikalıq shıǵarmalardan biri. Máselen: "Qarajorga", "Qaradali", "Nar iydiren". M.Jiyemuratov "Qaraqalpaq pesasi", G.Demisinov "Nalish", F.Nazarov "Doymiy harakat", hám basqalar.

Dóretiwshilik imtihan abituriyent tárepinen atqarılutıǵın ámeliy jumıs tómendegi kriteriya tiykarında bahalanadı:

BAHALAW KRITERIYASI

"Maqom saz atqariwshılıǵı" dóretiwshilik imtihanınan abiturent tarepinen islenetıǵın ameliy jumıs tómendegishe bahalanadı:

№	Atqariw talapları	Toliq juwap ushin ball
1.	Dóretpe tekstiniń tuwrılıǵı	10,0 Ballǵa shekem
2.	Dawıs sapası jáne onı basqariw	10,0 Ballǵa shekem
3.	Applikaturanıń qollanıwı	10,0 Ballǵa shekem
4.	Saqna mádeniyati	6,0 Ballǵa shekem
5.	Shıǵarmanı usılda durıs atqarıwı	10,0 Ballǵa shekem
6.	Muzikalıq ańlatpa qurallarınıń tuwrı qollanıwı	10,0 Ballǵa shekem
7.	Shtrix hám dinamikalıq belgilerdiń qollanıwı	10,0 Ballǵa shekem
8.	Intonaciya sap forması	10,0 Ballǵa shekem
9.	Dóretpe ózgesheligin ashıp beriliwı	7,0 Ballǵa shekem
10.	Shıǵarmanıń tuwrı tańlanıwı	10,0 Ballǵa shekem
Jami:		93,0

Atqariw programması boyınsha toplaw múmkin bolǵan maksimal ball -93 ball

2. "Muzika ádebiyatı hám teoriya"

a) "Muzika teoriyası"

Muzika teoriyası páninen abituriyent bilimine qoyılutıǵın talaplar

- muzikalıq-teoriyalıq nızamlıqların biliw;
- teoriyalıq bilimlerde ámeliyatda qollanıw;
- teoriyalıq túsiniqler tiykarında intervallar dúziw;
- berilgen interval hám akkordlardı ańqlaw hám tiyisli tonlıqlarǵa sheshiw;
- muzikalıq -teoriyalıq tildin barlıq strukturalıq bólimlerin biliw hám ámeliyatta

qollanuv;

- Muzikalıq-teoriyalıq atamalar dı biliw.

Abituriyent "Muzika teoriyası" páninen oqıw programması sheńberinde tolıq bilimge iye bolǵan halda, awızeki tapsırmalardı qátesiz atqarganda, muzikalıq - teoriyalıq nızamlıqlardı analiz islew, muzikalıq-teoriyalıq hám ámeliy kónlikpelerin kórsetkende, sonıń menen birge, pán boyınsha bilimleri joqarı kórkem dárejede bahalanadı.

Muzika teoriyası páninen kásiplik (dóretiwshilik) imtixanda abituriyent tárepinen orınlangan jumıs tómendegi kriteriya tiykarında bahalanadı:

AWÍZEKI:

BAHALAW KRITERIYASÍ:

№	Sorawlar mazmunı	Tolıq juwap ushin ball
1.	Berilgen dawıstan major, minor ladlarınń úsh túri hám xalıq ladların dúziw	10,0 Ballǵa shekem
2.	Berilgen dawıstan kórsetilgen diatonik hám xromatik intervallardı dúziw, olardı tonlıǵın anıqlaw hám sheshiw	10,0 Ballǵa shekem
3.	Berilgen dawıstan kórsetilgen interval, akkordlardı dúziw hám olardı tonallıǵın anıqlaw hám sheshiw	13,0 Ballǵa shekem
Jámi:		33,0

"Muzika teoriyası" boyınsha abituriyentlerdiń toplawı múmkin bolǵan maksimal ball - 33, 0 ball.

b) "Muzika ádebiyatı"

Kollokvium formasındaǵı sawbetten abituriyenttiń "Muzika ádebiyatı" páninen jáhán, rus, ózbek, qaraqalpaq muzika tariyxına tiyisli sorawlarǵa juwap beriwi, tapsırǵan baǵdar tariyxı haqqında bilim dárejesi qanday ekenligi bilip alınadı. Awızeki túrde sorawlar mazmun-mánisin ashıp beriw talap etiledi.

BAHALAW KRITERIYASÍ

	Sorawlar mazmunı	Tolıq juwap ushin ball
	Qaraqalpaq muzika ádebiyatınan sorawlarǵa juwap	15,0 Ballǵa shekem
	Ózbek muzika ádebiyatınan sorawlarǵa juwap	7,5 Ballǵa shekem
	Rus, Shet el muzika ádebiyatınan sorawlarǵa juwap	7,5 Ballǵa shekem
Jámi:		30,0

"Muzika ádebiyatı" boyınsha toplaw múmkin bolǵan maksimal ballı - 30, 0 ball.

Usı tálim baǵdarında kásiplik-dóretiwshilik (awız eki) imtixanlarǵa jámi qoyılatuǵın maksimal ball - 156, 0 ball.

Apellatciya tártibi

Abituriyentler tárepinen kásiplik (dóretiwshilik) imtixan nátiyjeleri boyınsha universitet qabıl komissiyasınıń apellatsiyalar menen islew komissiyasına nátiyjeler daǵaza etilgen kúnnen baslap 24 saat dawamında apellatciyaǵa beriw múmkin hám arızalar sol tártipte kórip shıǵıladı.